

Luomu Uudellamaalla

LAU
REA

Uudenmaan ruokasektorin kehittämishanke

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Sisällysluettelo

1. Luomu Uudellamaalla
2. Luomutoimijat Uudellamaalla kunnittain 2019
3. Luomumaatilojen määrä Uudellamaalla kasvaa reilut 8%
4. Luomuviljelty peltoala kasvaa Uudellamaalla tasaisesti
5. Luomurukiin tuotantoala Uudellamaalla melkein kolminkertaistui vuonna 2019
6. Uudenmaan luomukotieläintilat 2019
7. Luomuperuna- ja puutarhatuotanto Uudellamaalla
8. Luomu käy hyvin kaupaksi Uudellamaalla
9. Uudellamaalla eniten luomuelintarvikkeita jalostavia yrityksiä
10. Luomua arvostetaan ammattikeittiöissä Uudellamaalla
11. Luomuntuottajia ja käyttäjiä Uudeltamaalta:
Ahlberg, Ali-Alha, BarLaurea, Bosgård, Bovik, Härmän Rati, Knehtilän tila, Krannin tila ja Silmusalaatti
22. Luomu Suomessa

Askolan Monnikylässä, Itä-Uudellamaalla, sijaitsevassa [Ratia Ranch](#)issa kasvatetaan seitsenkymmenpäistä luomuylämaankarjalaumaa. Tilalliset Asmo ja Johanna Ratia ovat viljelleet myös luomuviljaa vuodesta 2015.

Luomu Uudellamaalla

- Uudellamaalla oli vuonna 2019 alkutuotannon luomutoimijoita yhteensä 409, joista luomumaatiloja 402
- Tänä vuonna 2020 luomutilojen määrä Uudellamaalla tulee kasvamaan reilut 8%
- Uudellamaalla eniten luomutoimijoita löytyy Lohjalta
- Suomen suurin maatila, ja samalla luomumaatila löytyy Uudeltamaalta
- Vihtiläisellä Niko Ahlqvistilla on viljelyssä hieman yli 1500 hehtaaria luomuna
- Uudenmaan maataloista on luomutiloja 13,1%, ja niiden keskipinta-ala on 68,1 ha (koko Suomi 10,7%, 60,1 ha)
- Uudellamaalla viljelystä peltoalasta on luomua 15,1%, yhteensä 22 362 ha (koko Suomi 13,5%, 257 650 ha)
- Uusimaa on luomun käyttäjätalaston ykkönen
- Uudellamaalla on eniten luomuelintarvikkeita jalostavia yrityksiä

Lähteet: Ruokavirasto, Pro Luomu, Kantarin Mind-kuluttajatietopankki, Luomubarometri 2019 ja Uudenmaan ELY-keskus, 2020

Luomutoimijat Uudellamaalla kunnittain 2019

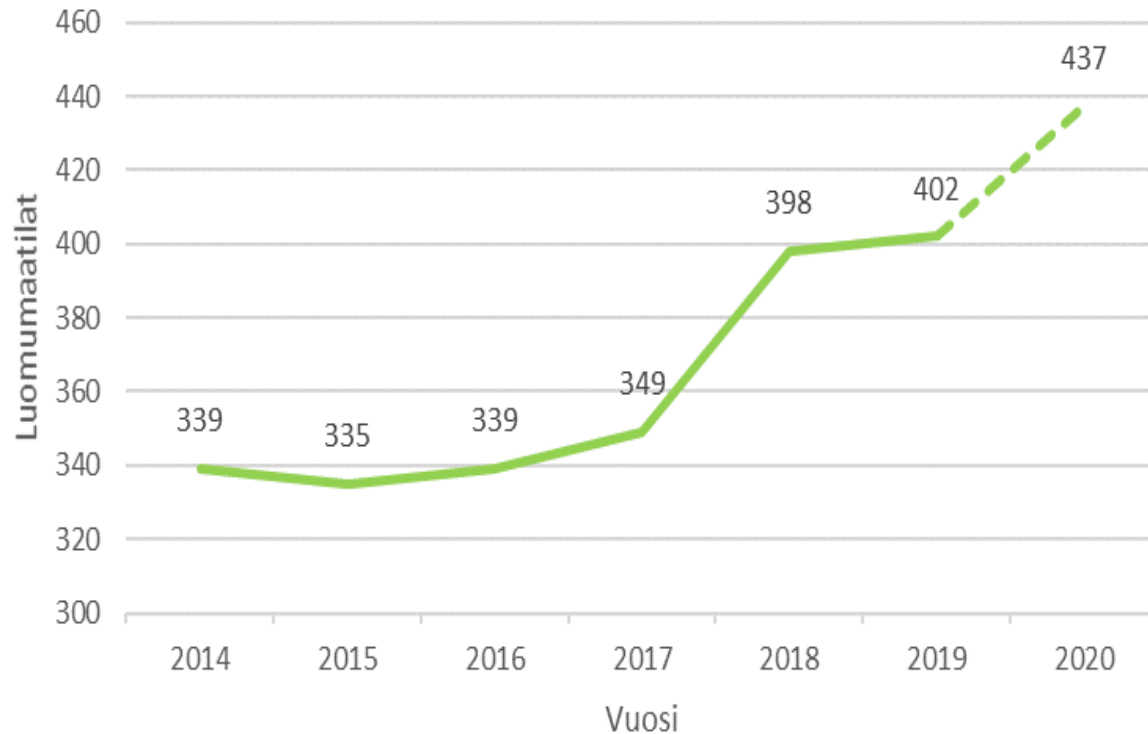
<i>Kunta</i>		<i>Toimijoita</i>	
Lohja	68	Inkoo	11
Loviisa	44	Lapinjärvi	10
Mäntsälä	38	Kirkkonummi	9
Raasepori	30	Siuntio	8
Porvoo	26	Hyvinkää	7
Vihti	24	Karkkila	6
Askola	21	Vantaa	4
Tuusula	19	Espoo	2
Myrskylä	18	Helsinki	2
Sipoo	16	Järvenpää	2
Nurmijärvi	14	Hanko	1
Pornainen	14	Kerava	1
Pukkila	13		

Lähde: Ruokavirasto, 2019

Luomumaatilojen määrä tulee kasvamaan Uudellamaalla reilut 8%

Luomumaatilat Uudellamaalla 2014-2019 (2020)

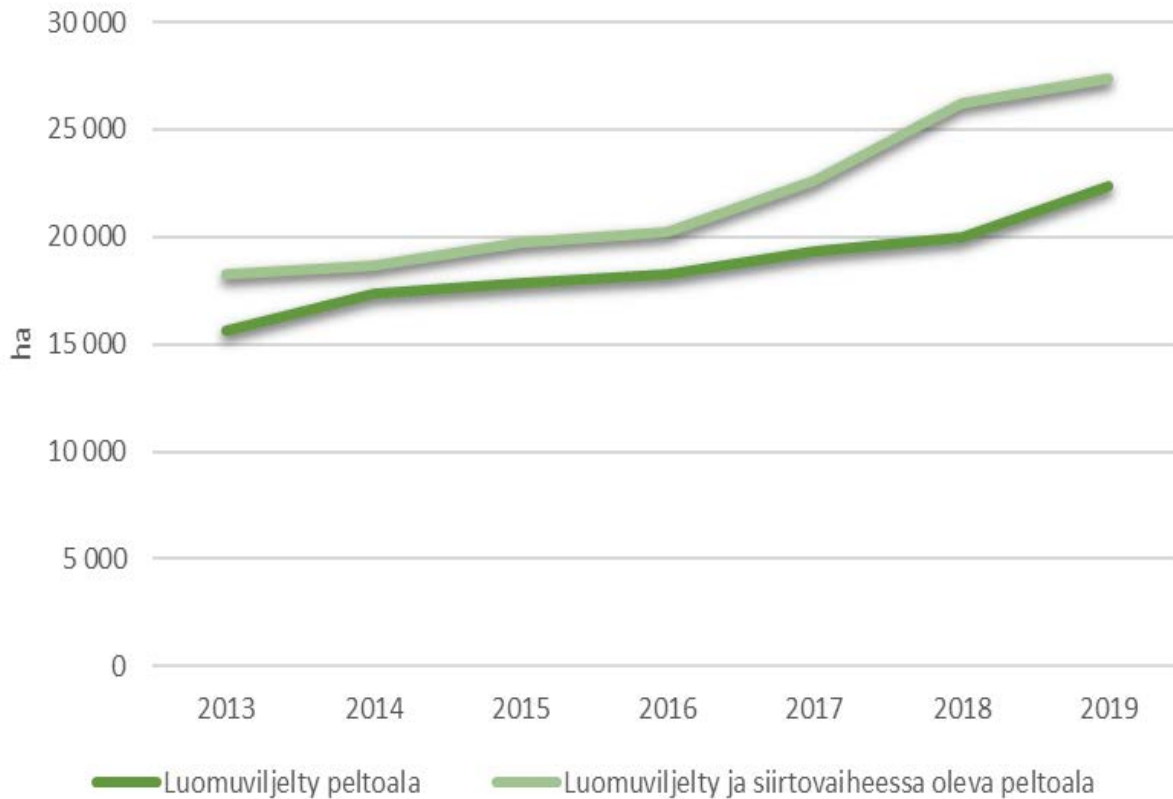
- Luomumaatilojen määrä Uudellamaalla on kasvanut kuudessa vuodessa melkein 29 %
- Vuonna 2019 ei tehty uusia luomusitoumuksia luomukorvauksiin varattujen rahojen loppumisen vuoksi, joten luomuviljelty pinta-ala pysyi lähes samana
- 2020 luomusitoumuksia taas tehdään, joten uusia luomutiloja Uudellemaalle on tulossa lisää 35 kpl*
 - kasvintuotanto, uudet tilat 30 kpl
 - eläin- ja kasvintuotanto, uudet tilat 2 kpl
 - eläintuotanto, uusi tuotantosuunta (kasvintuotannon osalta jo aiemmin luomussa) 4 kpl
 - hunajantuotanto, uusi tila 1 kpl
 - keruutuotanto, uusi tila 1 kpl
 - sienimötuotanto, uusi tuotantosuunta (kasvintuotannon osalta jo aiemmin luomussa) 1 kpl

*Tilanne 21.7.2020

Lähde: Ruokavirasto, 2019 & Uudenmaan ELY-keskus, 2020

Luomuviljelty peltoala kasvaa Uudellamaalla tasaisesti

Luomuviljelty peltoala Uudellamaalla 2013-2019

- Luomuviljelty peltoala on kasvanut tasaisesti 2010-luvulla
- 2019 luomuhyväksyttyä peltoalaa* oli 22 362 ha
- Siirtymävaiheessa on ** 27 376 ha

* eli ala, jonka satoa voidaan markkinoida luomutuotantoon viittaavin merkinnöin

** alaa viljellään luonnonmukaisesti, mutta satoa ei vielä voida markkinoida luomutuotteena

Lähde: Ruokavirasto, 2019

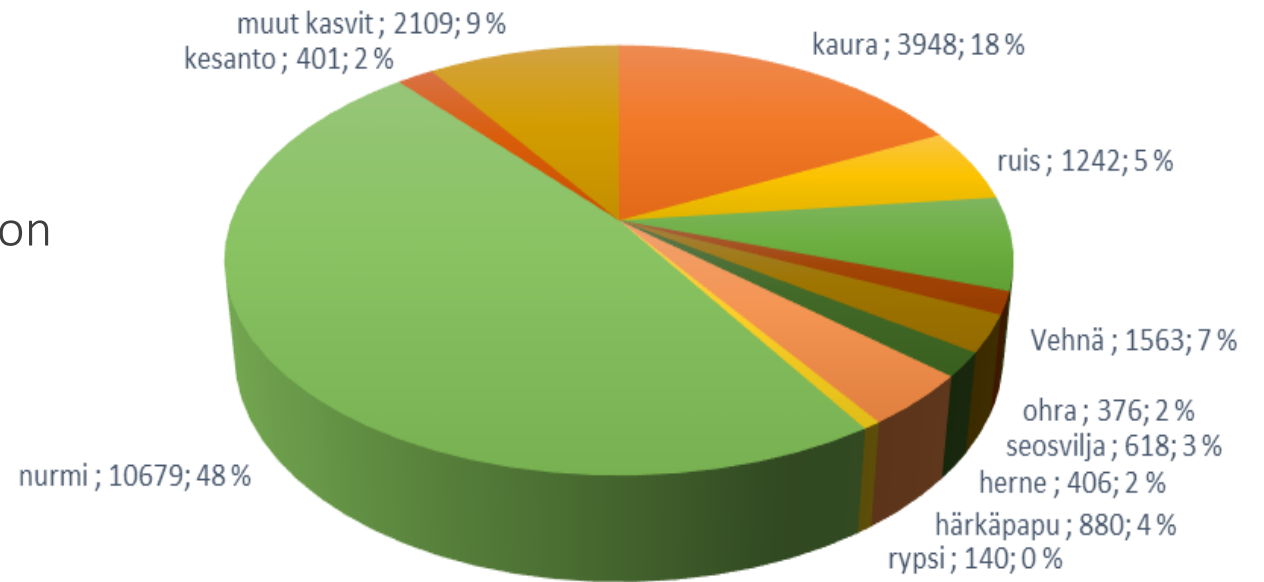
Luomurukiin tuotantoala Uudellamaalla melkein kolminkertaistui vuonna 2019

- Luomukaura on Uudenmaan viljelyin luomuviljakasvi
- Luomukauran tuotantoala on kasvanut viidessä vuodessa melkein 54%
 - 2565 ha (2014) -> 3948 ha (2019)
- Reilut 26% Suomen luomurukiin tuotantoalasta on Uudellamaalla
 - Tuotantoala 436 ha (2018)-> 1242 ha (2019)

Luomuhyväksytty tuotantoala Uudellamaalla 2019

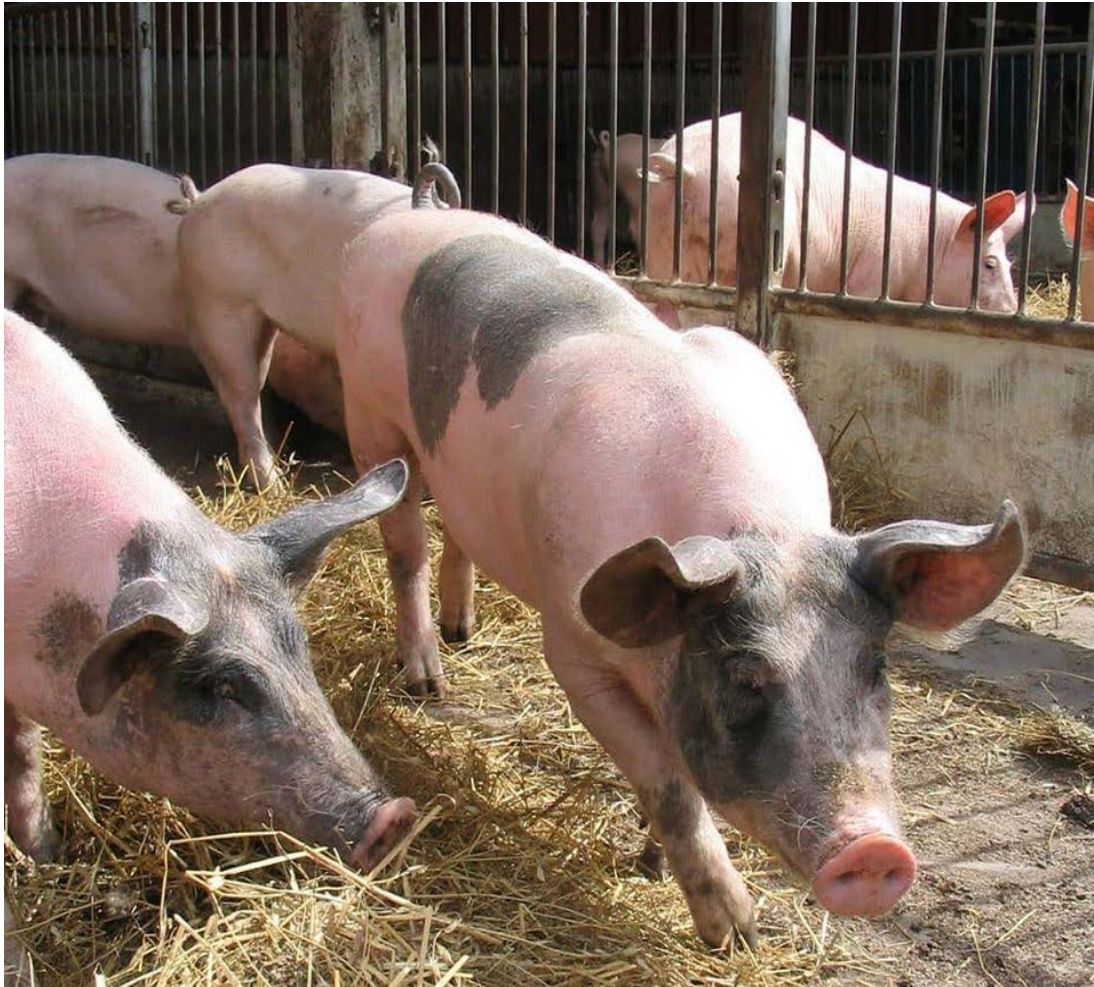
Tärkeimmät vilja- ja valkuaiskasvit ja nurmi ha; %

■ kaura ■ ruis ■ Vehnä ■ ohra ■ seosvilja ■ herne ■ härkäpapu ■ rypsi ■ nurmi ■ kesanto ■ muut kasvit

Lähde: Ruokavirasto, 2019

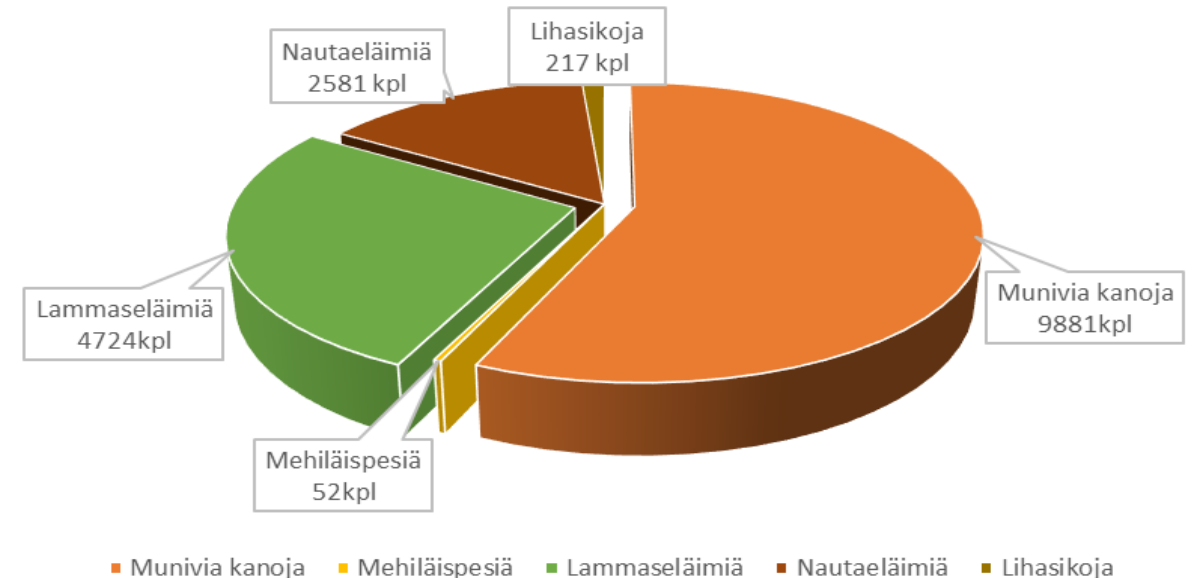
Uudenmaan luomukotieläintilat 2019

Uudenmaan ainoa luomusikala, karkkilalainen [Kiven Säästöpossu](#) (Vuoden 2011 Luomuyritys) tarjoaa possunpuolikkaan ostaneilleen asiakkailleen kinkkuhotelli-palvelua, jossa kinkun voi jättää pakkasvarastoon joulun saakka.

- Vuonna 2019 Uudellamaalla oli luomukotieläintiloja 49 kpl, joka on noin 5% kaikista Suomen luomukotieläintiloista
- Viimeisen viiden vuoden aikana luomukanojen määrä Uudellamaalla on melkein nelinkertaistunut

Luomueläintuotanto Uudellamaalla 2019

Lähde: Ruokavirasto, 2019

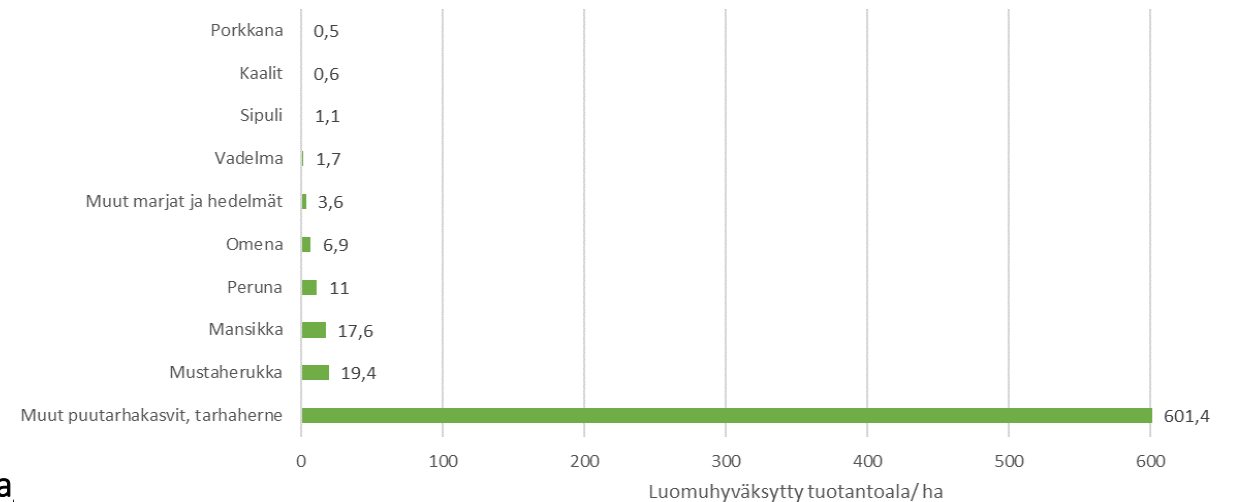
Luomuperuna- ja puutarhatuotanto Uudellamaalla

Kuva: Kaupunkilaisten omapelto

- Melkein kolmannes koko Suomen luomupuutarhakasvien tuotantoalasta (yli 32%), sijaitsee Uudellamaalla
- Vuonna 2019 tuotantoala kasvoi reilut 681%, kun vihtiläisen maanviljelijän Niko Ahlqvistin Suomen suurin maatila (n. 1500 ha) siirtyi luomuun
- Ahlqvistin tilalla viljellään yli 500 hehtaaria luomutarhahernettä

Luomuperuna ja tärkeimmät luomupuutarhakasvit Uudellamaalla 2019

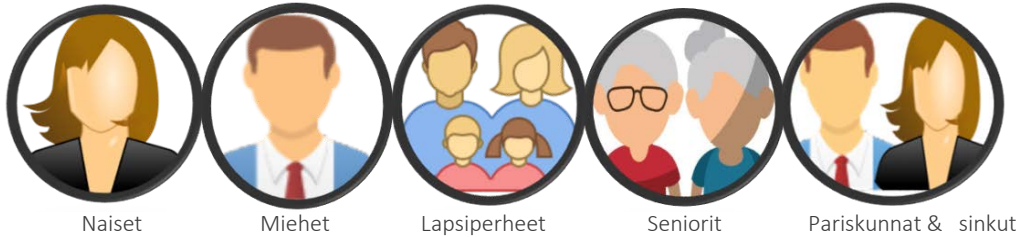

Herttoniemen ruokaosuuskunnan hallinnoima [Kaupunkilaisten omapelto](#)-hanke on ensimmäinen [Community Supported Agriculture](#) -mallin kokeilu Suomessa. Ruokaosuuskuntaan kuuluu 200 kotitalouden lisäksi mm. ravintoloita, päiväkotia ja koulu. Vantaan Korsossa sijaitsevalla 3,5 hehtaarin tilalla viljellään luomuna ja biodynaamisesti yli 30 eri kasvilajia (mm. perunaa, salaatteja, papuja, erilaisia kaaleja, sipuleita, yrttejä kuin myös herukkaa). Tilalla työskentelee kolme osuuskunnan palkkaamaa puutarhuria, työharjoittelijoita ja osuuskunnan jäsenet.

Lähde: Ruokavirasto, 2019

Luomu käy hyvin kaupaksi Uudellamaalla

- Uusimaa on luomun käyttäjätilaston ykkönen
- Uusimaalaiset erottuivat kaikissa käyttäjäryhmissä* aktiivisimpina luomunkäyttäjinä

- Myös luomun aktiivinen käyttö on lisääntynyt eniten Uudellamaalla

* Luomubarometrin käyttäjäryhmät 18-69 vuotiaat Manner-Suomessa asuvat

Lähde: Kantarin Mind-kuluttajatietopankki 2019, Luomubarometri 2019

Uudellamaalla eniten luomuelintarvikkeita jalostavia yrityksiä*

Esimerkkejä uusimaalaisesta luomuelintarvikejalostuksesta:

Funky Luomu

**Mama Mem's
Tuoretofu**

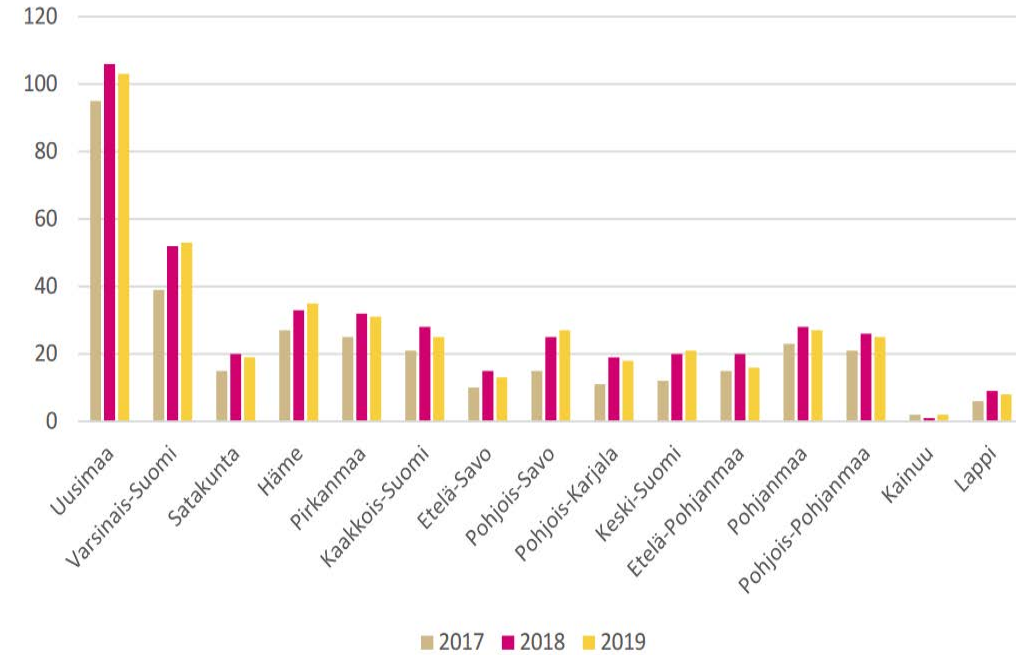
**Luomu
Ilmakuivattu Crudo**

Fiskarsin Panimon Funky Luomu on hedelmäinen, sitruksinen, mausteinen ja vivahteikas Farmhouse Ale-tyylinen luomuolut.

Mama Mem's on helsinkiläinen perheyritys, joka valmistaa käsin luomutuoretofua aidon vietnamilaisen reseptin mukaan.

Vantaalaisen Tammisen Crudo on ilmakuivattua suomalaista luomuporsaanniskaa.

Elintarvikejalostajat Ely-keskuksittain lkm

Ruokaviraston valvonnassa olevat luomuelintarvikejalostajat ELY-keskuksittain vuosina 2017 – 2019

* *Elintarvikkeiden jalostuksella tarkoitetaan monimutkaisempaa, esim. useampaa raaka-ainetta sisältävän elintarvikkeen prosessointia.*

Lähde: Luonnonmukaisen tuotannon valvontaraportti 2019, Ruokavirasto

Luomua arvostetaan ammattikeittiöissä Uudellamaalla

Kuva: BarLaurea

- Uudellamaalla sijaitsee reilu kolmannes koko Suomen [Portaat luomuun –ohjelman](#) ravintoloista (33,6%)
- [Luomu SM kilpailun](#) perussarjojen voittajat vuonna 2019:
 - Suuri julkinen toimija: [Helsingin Palvelukeskus](#), Helsinki
Helsingin päiväkotien elintarvikehankinnoista 17,9 % oli luomua. *”Luomun käyttö on osa Helsingin päiväkotien ruokapalvelun vastuullisuustyötä.”* - kehityspäällikkö Eeva Saarinen.
 - Keskisuuri julkinen toimija: BarLaurea, Espoo (kts.dia)
 - Pieni yksityinen toimija: Ravintola Härmän Rati, Järvenpää (kts.dia)
 - Suuri yksityinen toimija: [UniCafe](#), YLVA Helsinki
Luomun osuus 10,9 %. *”Meille on kunnia-asia osoittaa, että kestävä valinta on mahdollista myös opiskelijalounaan hintaraameissa.”* - hankinta- ja tuotekehityspäällikkö Susanne Reiju.

Lähde: Luomua ravintola hakupalvelu, 2020

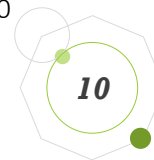
Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Luomuntuottajia ja käyttäjiä Uudeltamaalta

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Kuva: Veikko Somerpuro

Ahlberg

- Ahlbergin kauppapuutarha perustettiin vuonna 1922 Helsingin Viikissä, josta puutarha muutti Östersundomiin vuonna 1967
- Kaijus Ahlberg ja Minna Tengvall ovat viljelleet puutarhaa vuodesta 1992, ja kokonaan se siirtyi luomutuotantoon vuonna 2000
- Peltoalaa on 2,4 ha ja kasvihuonepinta-alaa 2300 m²
- Ahlbergin puutarhan luomutuotteita on muun muassa erilaiset versot ja minisalaatit, salaatit, yrtit, syötävät kukat, sekä niiden taimet
- Ahlbergin puutarhan luomutuotteita voi ostaa suoraan tilalta, sekä myös mm. verkkokaupasta, Hakaniemen hallista, Rekojen kautta hyvin varustetuista ruokakaupoista sekä foodhub- [Uudenmaan ruoka](#) kautta
- Lisätietoa: www.ahlberginpuutarha.fi

Ali-Alhan tila

- Karjalohjalla, Lohjanjärven rannalla sijaitsevalla Ali-Alhan luomutilalla on viljelty luomumansikoita jo vuodesta 1992 lähtien
- Runsaalla kahden hehtaarin viljelyalalla viljellään mansikkalajikkeina muun muassa Jonsokia, Bountya ja Polkaa
- Ali-Alhan luomutilalla viljellään myös perunaa, hernettä, vadelmaa ja mustaherukkaa
- Myynnissä on myös mehuja tilan omista luomumarjoista
- Ali-Alhan luomutila on yksi [Pro Luomun](#) listaamista suoramyynti- ja itsepoimintatiloista, eli tilalle voi tulla myös poimimaan itse omat luomumansikat (tilaukset kannattaa tehdä hyvissä ajoin)
- Marjatiedustelut: Kirsi Ali-Alha puh. 0400 522 516
- <http://www.ali-alhantila.fi/>

Kuva: Anikó Lehtinen

- Espoon Leppävaarassa sijaitseva BarLaurea on Laurea-ammattikorkeakoulun opetusravintola, joka toimii restonomiopiskelijoiden oppimisympäristönä
- [Portaat luomuun](#) tasolla 5
- Luomu-SM voittaja 2015, 2016, 2017, 2019 (keskisuuri julkinen toimija)
- Luomunkäyttöprosentti 38
- BarLaurean toimintaa ohjaavia arvoja ovat lähi- ja luomuruoka, kestävä kehitys ja hävikin hyödyntäminen
- Vuosittain BarLaureassa koulutetaan noin 200 restonomiopiskelijää
- Toimintaa ohjaa ravintolapäällikkö Teemu Sirainen ja keittiömestari Jarmo Vähä-Savo
- <https://barlaurea.fi/>

©maaseutuverkosto, kuva: Yrjö Tuunanen

- Porvoossa sijaitseva Bosgårdin tila on erikoistunut Charolais-karjan luomuluonnonlaidunlihan tuottamiseen
- Kookas ja lihaksikas Charolais –karjarotu on kotoisin Ranskasta, jonka sonni voi painaa jopa 1400 kg
- Tilan noin 350 eläintä laiduntavat Bosgårdin kartanon luonnonlaitumia kevästä syksyyn, hoitaen perinnemaisemia ja lisäten luonnon monimuotoisuutta
- Bosgårdissa myös viljellään luomuna säilörehua, syysviljaa, kauraa sekä härkäpapua
- Bosgårdin luomutilaa ylläpitää Arne Schildtsin ja Marcus Walshin muodostama osakeyhtiö
- Bosgårdin tilalta löytyy myös mm. tilakauppa, ravintolapalveluja, luonto- ja kulttuuripolkuja, museoviraston suojelema pihapiirikokonaisuus ja Husholmenin linnoitus
- www.bosgard.com

Kuva: Bovikin luomu tila

- Raaseporin kunnassa, Tammisaaren saariston tuntumassa sijaitsevassa Bovikin luomutilalla kasvatetaan alkuperäisrotuja; suomenlammasta ja kyyttöä, eli itäsuomenkarjan nautaa
- Bovikin luomutilaa vetää Emmi Nurmi, jonka isä Sebastian hankki tilan vuonna 1980. Suomenlampaista on kasvatettu 1990-luvun alusta ja kyyttöjä vuodesta 2005
- Tilalla on viitisen sataa suomenlammasta, jonka kantarodun iäksi on arvioitu tuhatkunta vuotta sekä 75 kyyttöä, joka on suomalais-ugrilaisten kansojen vanhin nautarotu.
- Bovikin eläimet ovat tulleet tutuiksi arvokkaasta ympäristönhoitotyöstään laiduntamalla keväästä syksyyn eri puolilla Uttamaata
- Luomulihantuotannon lisäksi Bovikissa tehdään myyntiin myös käsitöitä omien lampaiden villoista, myös eriväriset lampaantaljat ovat kysytyjä
- <https://bovik.fi/fi/etusivu/>

HÄRMÄN RATI

Kuva: Härmän Rati

- Ravintola Härmän Rati sijaitsee Järvenpään Vanhakylässä 1920-luvulla rakennetussa, Ala-Härmästä siirretyssä pohjalaisessa kansakouluhirsirakennuksessa
- Härmän Rati on Luomu SM-voittaja 2017, 2018 sekä 2019 (sarjassa pieni yksityinen toimija)
- Kaikkien raaka-aineiden luomun osuus on tällä hetkellä 99%, lohta ja silakkaa lukuun ottamatta kaikki muu on luomua
- Härmän Ratin ja myrskyläläisen luomutila Gobbas Gårdin luomuhärkäpapuvalmiste voitti 2019 ensimmäistä kertaa järjestetyn [European Organic Food Innovation Award -kilpailun](#)
- Härmän Ratilla on myös oma pienpanimo, joka tuottaa kolmea eri luomuolutta
- Härmän Rati toimii myös kokous, majoitus- ja juhlapaikkana ja sieltä löytyy myös [luomukauppa](#).
- <https://www.harmanrati.fi/>

Kuva: Knehtiän tila

- Knehtilän Luomutila Hyvinkään Palopurolla on yli 200 vuotta vanha sukutila, jota isännöi Markku Eerola ja Minna Sakki-Eerola
- Knehtilän luomuviljatilán pihapiirissä toimii myös navettakahvila ja maatilapuoti. Tilalta on lähtöisin myös [Knehtilän Pieni Puro-luomutuotteet](#)
- Knehtilän luomutila naapureineen toimii Hyvinkään Palopurolla uudennlaisella yhteistyömallilla, ravinne- ja energiaomavaraisella agroekologisella symbioosilla, jossa tavoitteena on tuottaa ruokaa ja energiaa ekologisesti ja taloudellisesti kierrättämällä paikallisia resursseja
- [Palopuron symbioosi](#) on ensimmäinen laatuaan Suomessa ja ensimmäisten joukossa koko maailmassa.
- WWF palkitsi Knehtilän Itämeren ympäristöystävällisimpänä maatilana 2015
- <https://knehtilantila.fi/>

- Nurmijärvellä Lepsämän kylässä sijaitsevaa Krannin tilaa pyörittävät Anne Lukana ja Olli Lukkarinen
- Krannin tilalla on pitkä historia, kun se erotettiin omaksi tilakseen vuonna 1558 ja siirtyi Olli Lukkarisen suvun omistukseen 1700-luvun lopussa
- Krannin tilalla siirryttiin luomuviljelyyn 2018 ja nyt on "suoritettu" kaksi ensimmäistä luomun siirtymäkautta, eli tämän viljelykauden sadosta saadaan luomusertifioituja tuotteita
- Tilan 60 peltohehtaaria viljellään vehnää, kauraa, ohraa, ruista, perinteisiä viljakasveja sekä luomuun siirtymisen myötä hennettä
- Krannin tilalla avautui Suomen uusin kauramyly maaliskuussa 2018 erikoistuen edelleen kauratuotteiden valmistukseen
- Tällä hetkellä Krannin tuotevalikoimassa on yli 20 erilaista tuotetta
- <https://krannintila.fi/>

SILMUSALAATTI™

- Silmusalaatin tarina sai alkunsa 2012 Samuli Laurikaisen ideasta
- Silmusalaatin vertikaaliset viljelmät sijaitsevat Espoon Kerassa, Inex Partnersin vanhassa logistiikkakeskuksessa
- Silmusalaatti tuottaa idätettyä salaattia, joka kasvatetaan pastöroiduista, mikrobiologisesti testatuista luomusiemenistä ja Päijänteen vedestä
- Silmusalaatin viljelyn energiankulutus on minimaalista; viljely tapahtuu ikkunattomassa tilassa ja vedenkulutus on kymmenesosa perinteisestä salaattintuotannosta
- Silmusalaattia on myynnissä laajasti hyvin varustetuissa ruokakaupoissa
- Luomuliitto myönsi 2019 Vuoden Luomuyritys -palkinnon Samuli Laurikaiselle innovatiivisuudesta ja esimerkkinä modernista luomuliiketoiminnasta

• <https://www.silmusalaatti.fi/>

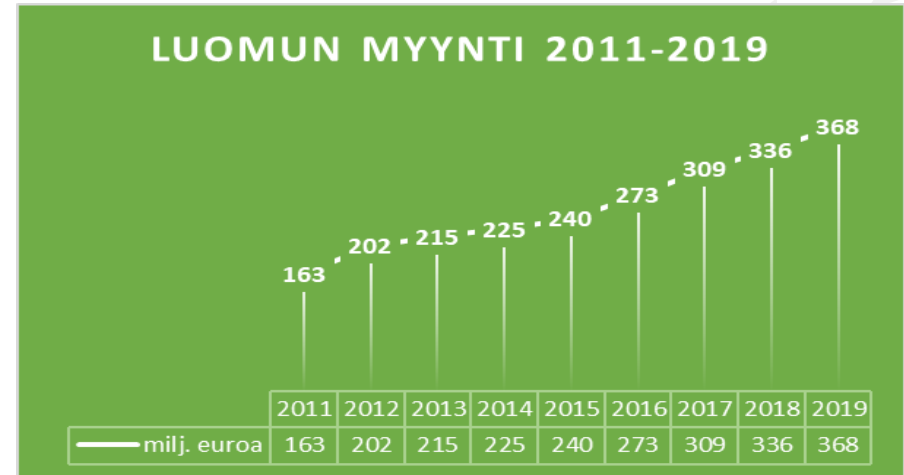
Kuva: Silmusalaatti

Luomu Suomessa 2019

Kuva: © maaseutuverkosto / Martina Motzbäuchel

Luomu Suomessa

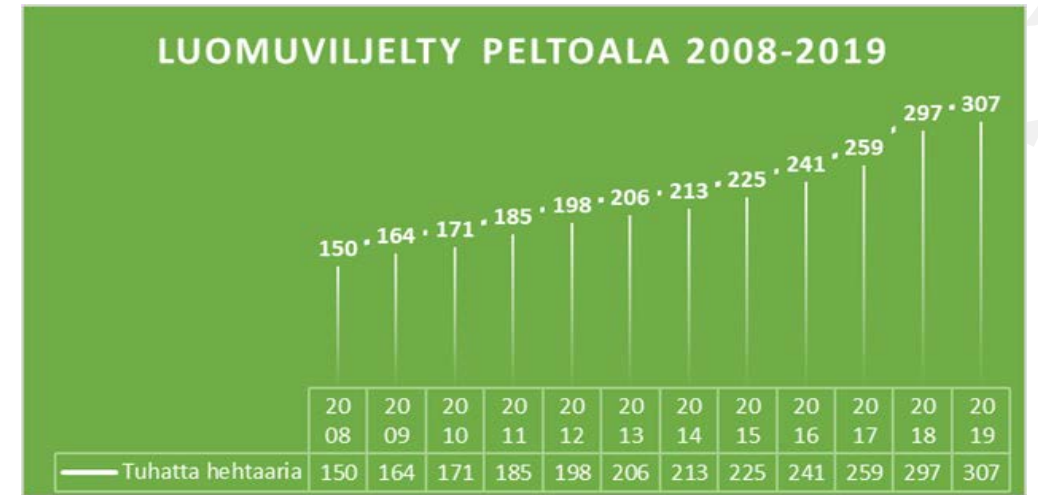
- Luomun myynti on yli tuplaantunut vuosikymmenessä. v. 2009 163mil.
 - Luomun markkinaosuus Suomen päivittäistavarakaupassa on 2,6 %
- Luomua käyttää säännöllisesti jo 2,2 miljoonaa suomalaista
 - Isoin luomun käyttäjäryhmä on lapsiperheet
- Luomun tärkeimmät ostoperusteet ovat puhtaus, torjunta-aineettomuus, hyvä maku ja terveellisyys,
- Suomalaiset ostavat luomua yleisimmin tavallisista ruoka-, ja erikoisruokakaupoista sekä toreilta
 - Kauppojen luomuvalikoimiin kuluttajat toivovat eniten lisää lihaa, leipää ja muita viljatuotteita
 - Vaihtoehtoisen myyntikanavien (maatilat, REKO, verkkokauppa ja ruokapiiri) osuus on vielä vähäinen, mutta yksittäiselle toimijalle se voi olla merkittävä
- Luomuelintarvikkeita vietiin Suomesta noin 25-30 miljoonalla (v.2018) ja se on noin 2% koko elintarvikeviennistä
 - Suurimmat tuoteryhmät ovat mylly- ja leipomotuotteet sekä erilaiset kaurapohjaiset valmisteet, maitovalmisteet sekä luonnontuotteet
 - suurimmat vientimaat Saksa, Ruotsi sekä muut Pohjoismaat

Lähde: Pro Luomu, 2020

Luomu Suomessa

- Luomuviljelty peltoala on yli kaksinkertaistunut vuodesta 2008
- Suomen koko peltoalasta luomuviljelyssä oli 13,5 %
- Vuonna 2019 Suomessa oli 5 039 luomutilaa
- Suomessa tuotettiin vuonna 2019 luomuviljoja lähes 143 milj.kg, (3,6 % maan koko viljasadosta)
- Tärkein luomuvilja on kaura, jota oli yli puolet luomuviljasadosta
- Suomessa oli vuonna 2019 1034 luomukotieläintilaa, määrä on kymmenessä vuodessa lähes tuplaantunut
 - Luomulihaa 3,8 milj.kg (ei sis. siipikarjanliha), eli noin 1 % kaikesta lihatuotannosta
 - Luomukananmunia 5,2 milj.kg, eli 6,88 % koko kananmunatuotannosta
 - Luomumaitoa 74 milj. l, eli 3,2% koko maidontuotannosta
- Tärkeimmät luomuluonnontuotteet ovat mustikka ja puolukka joita kerättiin molempia myyntiin 0,5 milj.kg sekä koivun mahla (2019)

Kiitos!

Kuva: Johanna Ratia / [Ratia Ranch](#)

LAU REA

Uudenmaan ruokasektorin kehittäminen hanketta rahoittaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020.

Hanketta toteuttavat Laurea-ammattikorkeakoulu Oy ja Fennopromo Oy. Hankkeen toteutusaika on 1.4.2019 – 31.3.2021.

Linkit:

- <https://stat.luke.fi/luomusatotilasto>
- <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/luomumaatilat/ti-lastot-ja-tietohaut/>
- <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/luomumaatilat/ti-lastot-ja-tietohaut/>
- <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/luomumaatilat/ti-lastot-ja-tietohaut/>
- https://proluomu.fi/wp-content/uploads/sites/11/2018/03/luomun-kuluttajabarometri-2019_2.pdf

Lisätietoja: Uudenmaan ruokasektorin kehittämishanke/
mika.vitikka@laurea.fi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences